

СЛАВИСТЫЧНЫЯ ПОГЛЯДЫ М. БАГДАНОВІЧА

У беларускай культуры М. Багдановіч вядомы як чалавек разнастайных талентаў. Перш за ўсё як арыгінальны, неардынарны вершаскладальнік. Яго інтэлектуальныя здольнасці ахоплівалі пытанні гісторыі, этнаграфіі, мастацтва і літаратуры розных народаў, асабліва славянскіх. Цікаваць да славянства М. Багдановіч праявіў у сувязі з абставінамі, якія склаліся на пачатку XX стагоддзя. У гэты час славянская ідэя набыла якасна новае развіццё. Узрушаная яшчэ ў XIX стагоддзі пад час нацыянальна-вызваленчага руху, яна з новай сілай ускалыхнулася ў пачатку XX стагоддзя. Асаблівую актуальнасць гэтая падзея набыла ў Беларусі. Для перадавых беларускіх дзеячаў яна стала своеасаблівым арыенцірам. З адраджэннем культуры славянскіх народаў яны звязвалі і беларускае адраджэнне. Яшчэ Ф.К. Багушэвіч у прадмове да зборніка “Дудка беларуская” ўказваў і ставіў як узор адраджэнцкую дзейнасць балгар, чэхаў, харватаў і іншых славян, якія стваралі мастацкую літаратуру на роднай мове. Пытанні аб месце беларусаў у сусвеце задаваў сабе і Максім Багдановіч. Адчуваючы сябе грамадзянінам агульнаславянскай суполкі і жадаючы вызначыць шлях адраджэнцкай Беларусі, яе месца як у славянскім, так і неславянскім свеце, ён звярнуўся да гістарычнага лёсу роднай краіны і славянскіх народаў.

Як паэт і грамадзянін М. Багдановіч узяўся на глебе славянскіх духоўных і навуковых традыцый. З творамі славянскіх народаў, “амаль з усімі выдатнымі паэтамі чэхаў, харватаў, сербаў і балгар” М. Багдановіч пазнаёміўся на кнігах Н. Гербеля “Паэзія славян”, Н. Берга і інш. Каб лепш зразумець творы, якія яго цікавілі, Максім Багдановіч спрабаваў вывучаць усе славянскія мовы, але больш дасканала паэт ведаў польскую і ўкраінскую (на апошнія нават сам пісаў), чэшскую і сербскую вывучаў на Евангеллю.

Культуры славянскіх народаў М. Багдановіч прысвяціў шэраг спецыяльных нарысаў, артыкулаў, нататкаў і рэцэнзій гісторыка-этнаграфічнага, літаратуразнаўчага, мастацтвазнаўчага характару. Адрозніваюцца яны навуковым стылем, дасканалым і глыбокім веданнем асаблівасцяў развіцця славянскіх народаў. Нарысы “Галіцкая Русь”, “Чырвоная Русь”, “Угорская Русь”, “Вобразы Галіцыі ў мастацкай літаратуры”, “Украінскае казацтва” даюць магчымасць пазнаёміцца з эканамічнымі, палітычнымі, культурнымі праблемамі гэтых краін, даведацца аб мінулым і сучасным іх жыцця і побыту. У артыкуле “Браты-чэхі” аўтар выступае з думкай аб нацыянальнай незалежнасці славянскіх дзяржаў, аб самаствярджэнні іх айчынай культуры. На прыкладзе чэшскага народа, які самаахвярна змагаўся за самастойнае існаванне ад аўстравенгерскага засілля, М. Багдановіч паказвае, як пачалося культурнае адраджэнне нацыі, развіццё асветы, пісьменства, навукі, літаратуры.

Знаёмства з артыкуламі, якія прысвечаны эканамічнаму і культурнаму становішчу таго ці іншага народа, дазваляе вызначыць у разважаннях М. Багдановіча адзіную рысу: меркаванне аўтара аб праве кожнага народа на існаванне і магчымасць ствараць уласную нацыянальную культуру. І беларускі народ, на думку паэта, не павінны з’яўляцца выключэннем. М. Багдановіч, як сапраўдны сын свайго народа, адстойваў ідэю беларускага адраджэння, якое праяўляецца “перш за ўсё ў стварэнні літаратуры на беларускай мове” [3, с. 122]. Мэта яго шматлікіх прац па беларускаму адраджэнню – паказаць, што беларуская культура – “не монстр, не рарытэт, не унікал, а глыбока жыццёвае явішча, знаходзяцца ў русле агульнаеўрапейскага прогрэса” [2, с. 259]. Развіваючыся на ўласных традыцыях, яна павінна таксама абалірацца і на лепшыя ўзоры еўрапейскай культуры, толькі так айчынная літаратура можа заняць дастойнае месца ў сусвеце і “ўлажыць што-небудзь сваё ў скарбніцу светавай культуры” [2, с. 288].

У сваіх рэцэнзіях на працы, якія прэтэндавалі на асвятленне мінулага і сучаснага славянскіх народаў, М.Багдановіч указваў на некаторыя хібы ў раскрыцці славянскага асяроддзя. У А.Л.Пагодзіна “Славянскі свет” (“Славянский мир”), у працы У.І. Пічэты “Гістарычны нарыс славянства” (“Исторический очерк славянства”) паэт у якасці невялікай заўвагі адзначае адсутнасць звестак аб беларусах. Асаблівы дакор аўтар робіць у бок У.І.Пічэты, які даў “агляд буйнейшых фактаў з жыцця вялікарускага і ўкраінскага народаў”, але аб трэцяй галіне ўсходнеславянскіх плямёнаў – беларусах – “у артыкуле нічога не гаворыцца” [2, с. 380].

У пытаннях славянскага асяроддзя беларускі мастак правяў сябе як кампетэнтны знаўца, аб чым сведчаць прыведзеныя вышэй артыкулы і рэцэнзіі. Цікава заўважыць, што М. Багдановіч у свой час прымаў удзел у славянскай лекцыі на тэму “Сусветная вайна і славянская федэрацыя”,

арганізаванай у Яраслаўлі сербскім каралеўскім агентам Ч.М.Іаксімовічам 31 жніўня 1914 года.

Захапленне славянствам адлюстоўвалася і ў перакладчыцкай дзейнасці М.Багдановіча з рускай (А. Пушкіна, А. Майкава, Ю. Святагора, М.Розенгейма), украінскай моў (А.Крымскага, М.Чарняўскага, Алеся, У.Самійленкі, І.Франка, Т.Шаўчэнка). У раздзел “Песні” поўнага збору твораў М.Багдановіча ўвайшлі творы, якія аўтар пісаў пад уплывам вывучэння фальклору розных краін, сярод якіх некалькі славянскіх: руская (“Сёння дзень у нас светлы, радасны”), украінскія (“У каго ты, дзяўчынанька, тварам удалася?”, “Стаў хлапчыца ля дзяўчыны, калымайку грае”, “Слічна Галя Васілёва, слічна ды прыгожа”, “А чаго ж там на вуліцы так сабакі брэшуць”), сербская (“Хто так едзе па Касову полю?”). Творца, які стаяў за адраджэнне роднага краю, вывучаў яго фальклор, не мог прайсці міма здабыткаў іншых славян.

Літаратура

1. *Багдановіч Максім*. Поўны збор твораў: у 3 тамах. – Т. I.: Вершы,паэмы, пераклады, наследванні, чарнавыя накіды. – Мн., 1992.
2. *Багдановіч Максім*. Поўны збор твораў: у 3 тамах. – Т. II.: Мастацкая проза, пераклады, літаратурныя артыкулы, рэцэнзіі і нататкі, чарнавыя накіды. – Мн., 1993.
3. *Багдановіч Максім*. Поўны збор твораў: у 3 тамах. – Т. III.: Публіцыстыка, лісты, летапіс жыцця і творчасці. – Мн., 1995.
4. *Лавідус Н.* Песні розных народаў у пераспеве Максіма Багдановіча // *Польмя*. – 1988. – №12.
5. *Лавідус Н.* Максим Богданович как критик и переводчик. – Мн., 1955.